

بین‌المللی شدن آموزش عالی و ارتقای کیفیت دانشگاهی

ابوالقاسم نادری

دانشیار دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران
anadery@ut.ac.ir

ندا اسماعیل‌نیا

دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه تهران
neda_esmaelnia@yahoo.com

چکیده

امروزه، منافع و آثار مثبت آموزش عالی بیش از هر زمان دیگری آشکار شده که در نتیجه‌ی آن، اقبال از همگانی شدن آموزش عالی افزایش پیدا کرده، به گونه‌ای که پذیرش و ورود به دانشگاه در بسیاری از کشورها در شرایطی بسیار رقابتی انجام می‌شود. البته، همه اقشار و ذینفعان به نوعی در تامین نیازهای آموزش عالی مشارکت دارند، هرچند که دولت به عنوان مهم‌ترین عامل، در مدیریت، راهبری و همچنین در تامین مالی، کماکان نقش و سهم غالب را دارد. در این میان، پدیده جهانی شدن فعالیت‌ها و تحولات فنی (به ویژه در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات)، هم ضرورت توسعه آموزش عالی و هم امکان بین‌المللی شدن آن را فراهم کرده است.

بین‌المللی شدن در آموزش عالی در سال‌های اخیر از مفهومی که صرفاً به جابه‌جایی دانشجویان مرتبط بود به مفهومی گسترده‌تر تبدیل شده است که مستلزم اصلاح برنامه، بهبود کیفیت در آموزش و پژوهش، استفاده از تکنولوژی‌های جدید، مدیریت راهبردی در سطح موسسه و رقابت می‌باشد. مقوله بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها از یک سو به سیاست‌گذاری راهبردی به منظور اقدامات مقتضی برای بهبود فعالیت‌های پژوهشی، آموزشی و خدماتی نیاز دارد و از طرفی برای بین‌المللی نمودن فعالیت‌های دانشگاه‌ها، ایجاد بستری پویا برای ایجاد هماهنگی میان بخش‌های مختلف یک دانشگاه ضروری به نظر می‌رسد. در مقاله حاضر سعی شده است با توجه به اهمیت نکات یاد شده بین‌المللی شدن آموزش عالی مورد بررسی قرار گرفته و لزوم پرداختن به این جنبه‌ی مهم آموزش عالی در جریان فرآیندهای ارزیابی درونی و بیرونی کیفیت دانشگاه‌ها با افزودن مولفه‌ها و نشانگرهای ویژه‌ای مورد تاکید قرار گیرد تا زمینه‌ای جهت ترسیم یک چشم انداز راهبردی و مدیریتی و طراحی فرآیند مناسبی متشکل از مجموعه فعالیت‌های سازمانی برای دستیابی به اهداف تعیین شده جهت ارتقا کیفیت فعالیت دانشگاه و موسسه‌های آموزش عالی فراهم شود.

واژه‌های کلیدی: آموزش عالی، بین‌المللی شدن، ارتقا کیفیت، دانشگاه

مقدمه

آموزش عالی، به عنوان نیروی محرکه توسعه پایدار و حرکت به سوی جامعه معرفتی، دارای نقشی راهبردی است. علاوه بر آن، نهاد یاد شده در مزیت رقابتی کشورها در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی نقش تعیین کننده‌ای ایفا می‌کند. در این راستا، در دهه‌ی آغازین هزاره سوم، از دانشگاه‌ها انتظار می‌رود که ضمن توجه به جنبه‌های یاد شده، مسئولیت اجتماعی خود را بیش از پیش مورد توجه قرار دهند. برای این منظور، دانشگاه‌ها و موسسه‌های آموزش عالی باید در تحلیل واقعیت‌های جامعه و عرضه راه‌حل‌های فراکنشی پیش‌قراول باشند. از این رو، دانشگاه‌ها و موسسه‌های آموزش عالی باید ماموریت خود را از طریق تدوین هدف‌ها و برنامه‌ها و فعالیت‌ها چنان بازنگری کنند که قادر باشند به تولید دانش علمی بپردازند و توانایی لازم را برای عرضه دانش فنی و ترغیب نیروی انسانی با قابلیت‌های مناسب برای درک واقعیت‌های پیچیده اجتماعی پیرامون محیط خود را فراهم آورند (GUNI به نقل از بازرگان، عامری، ۱۳۸۹: ۵).

با توجه به اینکه هزاره‌ی سوم با آوای اقتصاد جهانی دانش-محور و تحول بنیادی علوم و فنون همچون رایانه‌های شخصی، انرژی نوری، انرژی-های جایگزین، بیوتکنولوژی و نانو تکنولوژی همراه و هم‌زمان بوده است، نتایج آنی این تحولات نشانگر اهمیت بیش از پیش دانش و فناوری سازمان یافته می‌باشد. بنابراین هم‌زمان با پدیده‌ی جهانی شدن، ضرورت متحول شدن نهادهای آموزش عالی و تاکید بیشتر بر همکاری‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها و موسسه‌های آموزش عالی به عمل آمده است. علاوه بر آن، از این نهادها انتظار می‌رود که به حذف فاصله بین دانش و فناوری پرداخته و نیز مبادلات علمی، آموزشی و فرهنگی میان ملل و فرهنگ‌ها را تقویت کنند (بازرگان، ۱۳۸۶: ۱۶). تأثیرات جهانی شدن بر نظام آموزش عالی موضوعات مختلفی را شامل می‌شود که شایسته است که با نگاهی بین‌المللی مورد ارزیابی قرار گیرند تا به مرور بتوانند به حد استانداردهای جهانی برسند و متناسب با آنها ایفای نقش کنند (آراسته و همکاران، ۱۳۸۷: ۴۹). در چنین شرایطی دانشگاه‌ها برای بقاء در قرن بیست و یکم می‌بایست خود را با ذهنیت جهانی سازگار کنند. در غیر این صورت ناگزیر به از دست دادن شرایط رقابت جهانی خواهند بود.

در آموزش عالی و دانشگاه‌های کشورمان در سه دهه گذشته پیشرفت‌ها و افزایش قابل توجهی در زمینه تعداد دانشجو و افزایش نسبت ثبت نام به جمعیت گروه سنی ۱۸ تا ۲۴ ساله و نیز ارتباطات علمی و بین‌المللی دانشگاهی بوجود آمده است. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در رویکرد و برنامه‌های جدید خود در سال ۱۳۸۹، جایگاه ویژه‌ای را برای مراودات بین‌المللی به ویژه در جهان اسلام و سازمان‌ها، اتحادیه‌ها و مجامع اسلامی و گسترش زبان فارسی پیش بینی کرده است (وب سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری). با توجه به نقش کشور ایران در منطقه و موفقیت نظام آموزش عالی آن، در بلند مدت می‌توان به عرضه آموزش عالی فراملی در رشته‌های مختلف اقدام کرد. اما بررسی آسیب شناختی وضعیت آموزش عالی ایران در فرایند جهانی شدن حکایت از فاصله زیاد تا وضعیت مطلوب دارد که نیازمند درک درست از مفاهیم و شرایط موجود و برنامه ریزی اصولی است (جاودانی، ۱۳۸۸: ۱۲۷-۱۲۶). این امر می‌تواند ابتدا با طرحی و اجرای دوره‌های آموزشی بخصوصی که رشته‌هایی که نقطه قوت کشور محسوب می‌شوند شروع شده و به صورت برنامه‌های آموزش مداوم برای توانمند کردن نیروی انسانی شاغل در برخی کشورهای همسایه آغاز شود و سپس، در سطوح و رشته‌های مختلف گسترش یابد. بنابراین، ضرورت ارزیابی کیفیت فعالیت‌های بین‌المللی آموزش عالی در ایران انکار ناپذیر است و در اجرای آن باید تلاش لازم صورت پذیرد (بازرگان، ۱۳۸۸).

با توجه به نکات یاد شده و ضرورت پرداختن به مسائل مطرح در بعد بین‌الملل، دانشگاه‌های کشور می‌بایست درصدد طراحی و مدیریت انواع همکاری‌های بین‌المللی با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در سرتاسر جهان، ارائه پتانسیل‌های علمی دانشگاه در صحنه بین‌المللی با استفاده از روش‌های گوناگون مانند برنامه‌های مدارک مشترک، مبادله دانشجو و استاد، ایجاد شعبات دانشگاه، مشارکت اعضای هیات علمی و دانشجویان در کنفرانس‌های بین‌المللی، اجرای پروژه‌های مشترک تحقیقاتی در سطح بین‌المللی، مبادله پرسنل اجرایی جهت بهره‌گیری از تجارب بین‌المللی، تبادل مطالب آموزشی، حمایت از برنامه‌های آموزشی و پژوهشی واحدهای تابعه و کمک در جهت دستیابی به محصولات علمی بروز در جهان از طریق همکاری‌های بین‌المللی باشند.

در این مقاله سعی خواهد شد که با بررسی هرچه بیشتر بعد بین‌المللی شدن آموزش عالی و دانشگاه‌ها اطلاعاتی مناسبی پیرامون اهداف، فرآیند و فعالیت‌ها بین‌المللی شدن دانشگاه ارائه شود و با شناسایی موانع بین‌المللی شدن دانشگاه، پیشنهادهای به منظور بهبود نقاط ضعف ارائه دهد تا از این رهگذر اطلاعات مناسبی در اختیار مدیران و برنامه‌ریزان دانشگاه قرار داده شود تا هم از یک سو به منظور بهبود کیفیت فعالیت‌ها و خدمات دانشگاه مورد استفاده قرار گیرد و هم از سویی دیگر بتواند با تربیت دانشجویانی با بصیرت ملی و فراملی زمینه‌ی مناسبی را برای حضور در عرصه‌های جهانی و رقابت‌های بین‌المللی دانشجویان، متخصصین و دستاوردهای علمی کشور پدید آورد.

بین‌المللی شدن آموزش عالی

در جهان امروز، انسان‌ها با مسائلی مواجه هستند که بیش از آنکه ریشه ملی داشته باشند و تنها با عزم ملی بتوان آنها را حل کرد، منشا بین‌المللی دارند؛ به عبارت دیگر، این دشواری‌ها جهانی‌اند و تاثیرات بین‌المللی خاص خود را به همراه می‌آورند. بنابراین، ایجاد شناخت و نگرش-های سازنده بین‌المللی برای رفع یا کاهش آنها ضروری است و این هم جز با شناخت و درک متقابل فرهنگ‌ها، تمدن‌ها و شرایط اقتصادی-سیاسی و اجتماعی سایر ملت‌ها امکان پذیر نیست (سرکارآرانی به نقل از بزرگمهری، ۱۳۸۳: ۴). علم و فناوری و فعالیت‌های مربوط به آن، به ویژه در عصر حاضر بیش از هر فعالیت دیگری، خصلتی جهانی و بین‌المللی پیدا کرده است، لذا ضرورت برقراری ارتباطی فعال و پویا در تمام عرصه‌های علمی، با مجامع و محافل علمی بین‌المللی، بیش از پیش احساس می‌شود (شرقی، ۱۳۸۳: ۱۸۷).

بعد بین‌المللی، آموزش عالی روزبه‌روز مهم‌تر، پیچیده‌تر و مهم‌تر می‌شود. دلایل زیادی برای این تبدیلات و تحولات وجود دارد. عوامل اصلی به‌وجود آورنده‌ی تغییر را می‌توان در توسعه‌ی خدمات ارتباطی و اطلاعاتی پیشرفته، جایجایی روزافزون نیروی کار بین‌المللی، تاکید زیاد بر تجارت آزاد، تمرکز بر جامعه‌ی دانش‌بنیان، افزایش سطوح سرمایه‌گذاری خصوصی و کاهش حمایت‌های دولتی از بخش آموزش و یادگیری مادام‌العمر دانست (نایت، ۲۰۰۴: ۷-۵). مطالعات اخیر نشان می‌دهد که بخش آموزش عالی (به‌خصوص در دو دهه‌ی اخیر) خود را مواجه با مسائل و فعالیت‌های بین‌المللی می‌بیند. این تمایل روزافزون به این معناست که، هم در جنبه‌ی ملی و هم در سطح موسسه‌های دانشگاهی، اقدامات تاثیرگذاری در زمینه‌ی راهبردها، برنامه‌ها و زیرساخت‌های تحقق این هدف صورت می‌گیرد (نایت، ۲۰۰۱: ۵). بین‌المللی شدن از اواسط دهه‌ی ۱۹۸۰، بتدریج در چارچوبی گسترده‌تر مورد توجه قرار گرفت و روز به روز بر اهمیت این حوزه و کارهای منشر شده در این رابطه افزوده شد. شواهد این ادعا را در تغییرات زیر می‌توان مورد مشاهده قرار داد:

- افزایش تعداد دانشجویان، اساتید و پژوهشگرانی که در طرح‌های جایجایی دانشگاهی^۱ مشارکت می‌نمایند؛
- افزایش تعداد دوره‌های مطالعاتی، برنامه‌ها و مدارک تحصیلی که پیرامون موضوعات تطبیقی و بین‌المللی متمرکز هستند؛
- افزایش ارائه‌ی برون مرزی برنامه‌های تحصیلی،
- افزایش شبکه‌ها و کنسرسیوم‌های بین‌المللی،
- افزایش فعالیت‌های فوق برنامه‌ای تحصیلی، با عناصر بین‌المللی و چند فرهنگی،
- افزایش تمایل کشورها جهت پذیرش دانشجویان خارجی،
- افزایش تعداد مدرک‌های مشترک^۲،
- گسترش همکاری‌ها، نمایندگی‌ها^۳ و پردیس‌های تابع برون مرزی^۴،
- بنیان نهادن سازمان‌های ملی جدید جهت تمرکز بر آموزش بین‌المللی،
- سیاست‌ها و برنامه‌های دولتی جدید در سطح منطقه‌ای و ملی که از جایجایی دانشگاهی و سایر اقدامات بین‌المللی حمایت می‌کنند (نایت، ۲۰۰۶: ۳۵۲).

یکی از جنبه‌های مهم بین‌المللی شدن آموزش عالی یعنی جایجایی دانشجو همواره به عنوان یکی از عناصر اصلی ملاحظه شده و نقطه شروع خوبی برای نشان دادن روند بین‌المللی شدن است (تیچلر^۵، ۲۰۰۹: ۹۶). بنابر گفته بروچ^۶ و بارتی^۷ (۱۹۹۸) و یونسکو (۱۹۹۷) در طول ۲۵ سال گذشته تبادل دانشجوی بین‌المللی بیش از ۳۰۰٪ افزایش یافته است (دامه، ۲۰۰۱: ۴۱۸). و طبق آمار یونسکو تعداد کل دانشجویان خارجی در سراسر جهان از حدود ۲۰۰.۰۰۰ در اواسط دهه ۱۹۵۰ به ۲.۵۰۰.۰۰۰ نفر در سال ۲۰۰۴ رسیده است (تیچلر، ۲۰۰۹: ۹۶) و انتظار می‌رود تا سال ۲۰۲۵ تعداد دانشجویان بین‌المللی به ۷۲۰۰۰۰۰ نفر افزایش یابد. علاوه بر این پیش بینی می‌شود که ۷۰٪ این تقاضاها از منطقه آسیا و اقیانوس آرام باشد (نایت، ۲۰۰۷: ۲).

اعزام دانشجو به خارج از کشور، به ویژه کشورهای پیشرفته، زمینه‌های بین‌المللی کردن هرچه بیشتر آموزش عالی و تربیت شهروندانی جهانی را فراهم کرده است؛ به نحوی که تعداد دانشجویانی که کشور دیگری را برای تحصیلات دانشگاهی انتخاب کرده‌اند از ۲ میلیون نفر در سال ۲۰۰۱ به ۳/۳ میلیون نفر در سال ۲۰۰۹ (OECD, 2010) افزایش یافته است (نمودار ۱ و ۲). در همین سال ۲۵۰۰ نفر دانشجوی خارجی در

1 Academic mobility

2 Joint/double degree

3 Franchises

4 Offshore satellite

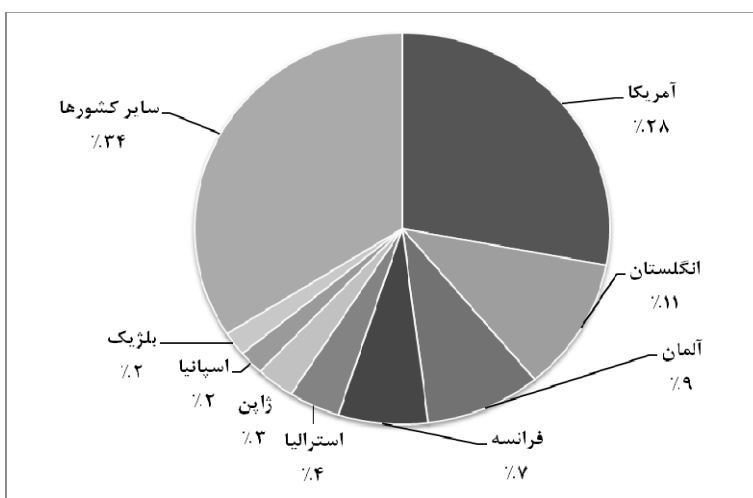
5 Teichler

6 Bruch

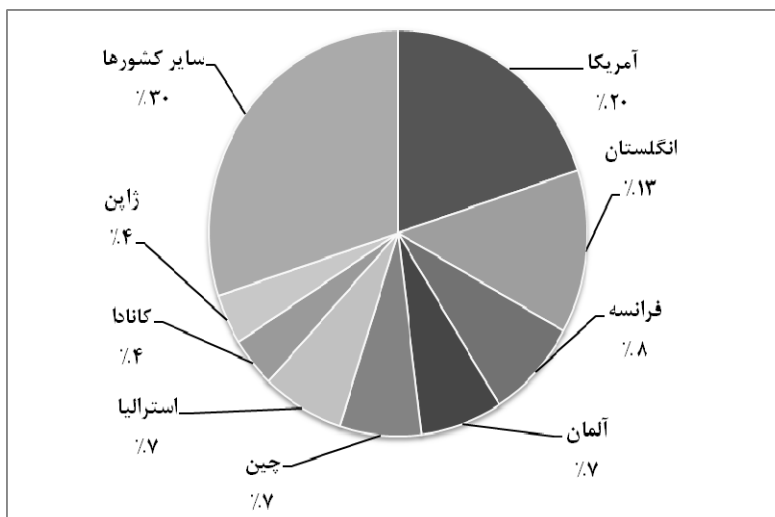
7 Barty

دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم به تحصیل اشتغال داشته‌اند (گزارش ملی آموزش عالی ایران، ۱۳۸۸). ایران از جمله کشورهایی است که در بین‌المللی کردن آموزش عالی بیشتر از طریق اعزام دانشجو مشارکت داشته است.

بین‌المللی شدن به مجموعه فعالیت‌های مربوط به گسترش همکاری‌ها و ارتباط علمی و دانشگاهی بین‌المللی گفته می‌شود که هدف آن فراهم ساختن محیط آموزش و پژوهشی در دانشگاه‌هاست که به نحو واقعی در ارتباط و همبسته با چشم اندازه‌ها و پیشرفت‌های جهانی است (فاضلی، ۱۳۸۳: ۱۹-۱۸). وان در وند^۱ (۱۹۹۷) بین‌المللی شدن را هر گونه تلاش نظام‌مند با هدف ساختن آموزش عالی در پاسخ به الزامات و چالش‌های مربوط به جهانی شدن جوامع، اقتصاد و بازارهای کار تعریف کرده است (نایت، ۲۰۰۷: ۲۱۴).

نمودار ۱. محل تحصیل ۲ میلیون نفر دانشجوی خارجی در کشورهای مختلف (سال ۲۰۰۱).

نمودار ۲. محل تحصیل ۳/۳ میلیون نفر دانشجوی خارجی در کشورهای مختلف (سال ۲۰۰۹).

بین‌المللی شدن دانشگاه^۲ عبارتست از فرآیند تلفیق بعد بین‌المللی، بین فرهنگی و جهانی به اهداف، کارکردها و خدمات دانشگاه‌ها (نایت به نقل از نایت، ۲۰۰۷: ۲۱۴). در تعریف فوق نکات زیر حائز اهمیت می‌باشند:

1. Van der Wende
2. Internationalization of University

فرآیند: اشاره به مفهوم فرآیند در تعریف، به این نکته اشاره دارد که بین‌المللی شدن، تلاشی مستمر و پیوسته می‌باشد. مفهوم فرآیند به این امر اشاره دارد که بین‌المللی شدن یک ویژگی تکاملی و روبه رشد است. فرآیند غالباً در قالب مدل سه بعدی آموزش یعنی درون‌داد، فرآیند و برون‌داد نگریسته می‌شود.

ادغام: مفهوم ادغام به فرآیند القا و تثبیت بعد بین‌المللی و بین فرهنگی در خط‌مشی‌ها و برنامه‌های سازمان اشاره می‌نماید. تا تضمین نماید که بعد بین‌المللی در مرکز فعالیت‌ها باقی می‌ماند و به حاشیه رانده نمی‌شود.

بین‌المللی، بین فرهنگی و جهانی: این واژه‌ها تمعداً در دسته سه تایی استفاده شده‌اند. واژه‌ی بین‌المللی در موقعیت‌هایی بکار می‌رود که در مورد روابط فی‌ما بین ملت‌ها، فرهنگ‌ها یا کشورها استفاده می‌شود. از طرفی بین‌المللی شدن به تنوع فرهنگ‌هایی که در داخل کشورها، جوامع و موسسه‌های وجود دارد نیز اشاره می‌نماید، بنابراین مفهوم بین‌فرهنگی این جنبه را پوشش می‌دهد. و در نهایت مفهوم جهانی به حوزه‌ای در سطح جهان اشاره دارد، این سه واژه مکمل یکدیگر هستند و همگی با هم مفهوم بین‌المللی را به صورتی گسترده‌تر و عمیق‌تری توصیف می‌نمایند.

هدف، کارکرد و خدمات: هدف به نقش و اهداف همه جانبه‌ی آموزش عالی در یک کشور یا مأموریت‌های سازمان اشاره دارد. کارکرد به اصول و وظایف اولیه‌ی اشاره دارد که برای نظام آموزش عالی یک کشور یا موسسه‌ی به‌خصوصی تعیین می‌شود. که معمولاً شامل تدریس، پژوهش و عرضه خدمات به جامعه است (نایت، ۲۰۰۷: ۲). بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها تحت تأثیر عوامل درون سازمانی و برون سازمانی قرار دارد. این عوامل شامل دروندادها، فرایندها و بروندادهای آموزش عالی است. از جمله پذیرش دانشجویان از کشورهای خارجی، برنامه درسی بین‌المللی، تعهد مدیریت ارشد، آموزش و مطالعات بین‌المللی، زبان خارجی، افزایش سرمایه‌گذاری، مبادله و مشارکت دادن هیأت علمی در تدریس و تحقیق و ... است (نایت، ۱۹۹۴: ۶۳).

مولفه‌های بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها

عناصر متعددی در فرآیند بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها مهم هستند که با بررسی ادبیات این حوزه تعدادی از عواملی که در فرآیند بین‌المللی شدن مهم شناسایی شده‌اند، استخراج و در شکل ۱ ارائه شده است. در بیشتر موارد عوامل شامل انواع فعالیت‌های آموزشی و فعالیت‌های سازمانی می‌باشند. تفکیک قائل شدن بین عناصر تحصیلی و سازمانی ضروری است. از طریق تمرکز بر فعالیت‌های تحصیلی و سازمانی می‌توان به مسائل مربوط به فرآیند بین‌المللی شدن اشراف پیدا کرد، به‌طوری که می‌توان از این طریق مشاهده کرد که همه‌ی این عناصر مختلف همدیگر را تقویت نموده و همگی بر حول مأموریت سازمان متمرکز شده‌اند (کیانگ، ۲۰۰۳: ۲۵۷).

شکل ۱. عوامل مرتبط با بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها

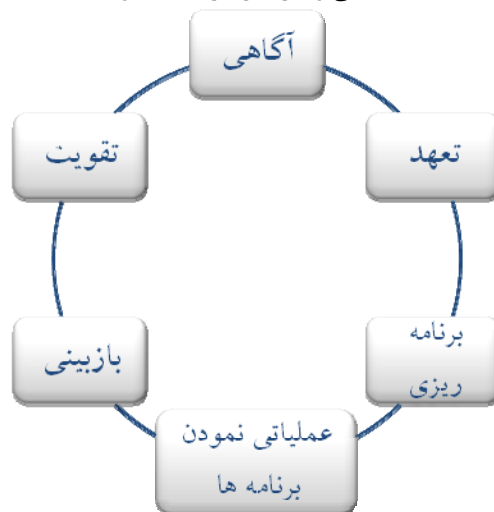
فرآیند بین‌المللی شدن دانشگاه

به زعم نایت (کیانگ، ۲۰۰۳: ۲۶۰) فرآیند بین‌المللی شدن آموزش عالی از عناصر زیر تشکیل شده است:

آگاهی: منظور از این مرحله ایجاد آگاهی در کارکنان، اعضای هیات علمی و دانشجویان پیرامون اهمیت و منافع بین‌المللی شدن دانشگاه می‌باشد.

تعهد: مرحله متعهد شدن به این معناست که یک بعد بین‌المللی به امور تدریس/ یادگیری، پژوهش و کارکردهای خدماتی دانشگاه ادغام شود. برنامه‌ریزی: منظور از برنامه‌ریزی ایجاد یک نقشه یا راهبرد جامع برای بین‌المللی شدن دانشگاه می‌باشد عملیاتی نمودن برنامه: منظور از عملیاتی نمودن برنامه به کار بستن جنبه‌های متفاوت راهبردهای بین‌المللی شدن و ایجاد فرهنگی حمایتی در راستای بین‌المللی شدن دانشگاه می‌باشد.

بازبینی: منظور از بازبینی ارزیابی و افزایش مستمر کیفیت جنبه‌های مختلف فرآیند بین‌المللی شدن دانشگاه می‌باشد. تقویت: شناختن و پاداش دادن به مشارکت اعضای هیات علمی و کارکنان در اقدامات و فعالیت‌های بین‌المللی می‌باشد.

شکل ۲. فرآیند بین‌المللی شدن آموزش عالی

آثار ونتایج بین‌المللی شدن آموزش عالی

رهبران آموزش عالی به‌طور روز افزونی بنا به دلایل اقتصادی، سیاسی، تحصیلی و اجتماعی- فرهنگی، در تلاش برای بین‌المللی نمودن موسسه‌های خود می‌باشند. دلایل اقتصادی در برگیرنده‌ی تمایلات مربوط به آماده سازی دانشجویان برای شغل‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، کسب درآمد برای موسسه و مشارکت در توسعه‌ی اقتصادی و رقابت در عرصه‌های بین‌المللی می‌باشد. دلایل سیاسی به‌ویژه بعد از حادثه‌ی ۱۱ سپتامبر، برآمده کردن دانشجویان از طریق آگاهی از فرهنگ‌های دنیا و کسب مهارت‌های ضروری جهت مورد ملاحظه قرار دادن امنیت ملی و مسائل مربوط به سیاست‌های خارجی تاکید می‌شود. دلایل تحصیلی بر این مسائل تاکید دارد که جهت تقویت آموزش آزاد، ضروری است که فرصت‌های برای دانشجویان فراهم شود تا الف) جهان‌بینی جامع و متنوع کسب نمایند؛ ب) ابعاد بین‌المللی رشته‌ی اصلی مورد مطالعه‌ی خود را درک کنند؛ ج) مهارت‌های تفکر جهانی و انتقادی را ایجاد نمایند. و سرانجام دلایل اجتماعی- فرهنگی این نیاز را مورد تاکید قرار می‌دهد که مهارت‌های ارتباطی بین‌فرهنگی دانشجویان را بهبود دهند، که این‌ها ضروری هستند تا تنوع فرهنگی و اخلاقی روزافزونی را که در داخل یک کشور و همچنین بین کشورهای مختلف وجود دارند را مورد نظر قرار دهند(چیلدرس، ۲۰۰۹: ۲۸۹).

بر طبق گزارش شورای آموزش و پرورش آمریکا (۲۰۰۵) نیاز روز افزون به مهارت‌های بین‌المللی، جابجایی بین مرزها و توانایی‌های فنی، دنیایی پیچیده‌تر و چالش‌های جدیدتری را برای مراکز آموزش عالی ایجاد کرده است. امروزه شرایط محیط جهانی فشار زیادی به موسسات آموزش عالی، جهت تامین فرصت‌های یادگیری مناسب برای دانشجویان تحمیل می‌نماید؛ تا از این طریق دانشجویان قادر به رقابت در محیط جهانی باشند و با چالش‌های روز افزون جامعه جهانی روبرو شوند. بسیاری از دانشگاه‌ها با بین‌المللی نمودن دانشگاه خود می‌توانند به دانشجویان کمک کنند تا دانش، مهارت‌ها و تجارب مورد نیاز را کسب کنند و جهت رقابت در اقتصاد جهانی آماده شوند و اعضای سودمند برای جامعه جهانی خود باشند(بندریس، ۲۰۰۷: ۱).

از سویی دیگر امروزه، منافع و آثار مثبت آموزش عالی بیش از هر زمان دیگری آشکار شده که در نتیجه‌ی آن، اقبال از همگانی شدن آموزش عالی افزایش پیدا کرده، به گونه‌ای که پذیرش و ورود به دانشگاه در بسیاری از کشورها در شرایطی بسیار رقابتی انجام می‌شود. البته، همه اقشار و ذینفعان به نوعی در تامین نیازهای آموزش عالی مشارکت دارند، هرچند که دولت به عنوان مهم‌ترین عامل، در مدیریت و راهبری و همچنین در تامین مالی، کماکان نقش و سهم غالب را دارد(نادری، ۱۳۸۸: ۱۲۲).

نایت(۲۰۰۷) در این باره معتقد است: اگر تامین بودجه و پشتیبانی مالی برای آموزش عالی به‌عنوان یک تغییر و چالش برای بین‌المللی شدن شناخته نشود، موضوع مهمی مورد غفلت قرار واقع می‌شود. در این میان گرایش‌های متعددی وجود دارند که با هم همسو هستند و تاثیر عمده‌ای دارند. تقاضای روز افزون جهت فرصت‌های آموزش عالی محدودیت‌های مهمی برای دولت‌ها جهت پاسخ به این نیاز عمومی بوجود آورده است. شاخص‌های جهانی حاکی از آن است که نرخ تامین منابع مالی برای بخش آموزش از سوی سرمایه‌گذاری‌های خصوصی بسیار سریع‌تر از تامین بودجه عمومی در حال رشد است (لاوی^۱ به نقل از نایت، ۲۰۰۷). همین مسئله به چند گرایش مهم منتج شده است که تنوع‌بخشی، خصوصی سازی و تجاری سازی آموزش عالی را در برمی‌گیرد.

برخی دیگر از تامین کنندگان جدیدی که در حال حاضر نقش مهمی را در این عرصه ایفا می‌نمایند. روش‌های عرضه‌ی جدید و انواع جدیدی از برنامه‌ها را به‌وجود آورده‌اند. در نتیجه انواع جدید تامین کنندگان آموزش عالی فعال در عرضه برنامه‌های آموزشی در هر دو سطح منطقه‌ای و بین‌المللی وجود دارند. این تامین کنندگان جدید دربرگیرنده‌ی شرکت رسانه‌ای^۲ همانند Pearson(UK) و Thomson(Canada)؛ شرکت‌های چند ملیتی همانند Apollo(US)، Informatics(Singapore) و Aptech(India)؛ دانشگاه‌های موسسه‌ای^۳ همانند آن‌هایی که ایجاد شده‌اند توسط Toyota and Motorola؛ و شبکه‌های انجمن‌ها و سازمان‌های حرفه‌ای، عموماً، این تامین کنندگان جدید اساساً با هدف تدریس/آموزش یا خدمات تأمینی به فعالیت می‌پردازند و فی نفسه روی پژوهش تمرکز نموده‌اند. آن‌ها می‌توانند مکمل، همکار یا رقیب موسسه‌های آموزش عالی عمومی یا خصوصی باشند. از آنجایی که بسیاری از تامین کنندگان جدید در عرضه آموزش عالی برون مرزی تمرکز نموده‌اند، آن‌ها می‌بایست به‌عنوان بخشی از بازیگران در صحنه‌ی آموزش عالی در سطح بین‌المللی مورد توجه قرار گیرند. برای دانشگاه‌ها کاملاً ضروری و معمول است (هم در بخش عمومی و هم در بخش خصوصی) که به دنبال منابع درآمدی جدیدی باشد. این منابع شامل تامین بودجه از نهادهای اجتماعی، بخش خصوصی، درآمد حاصل از تجاری‌سازی یافته‌های پژوهش و درآمدهای حاصل از شهریه برای دانشجویان بومی و بین‌المللی می‌باشد. در حقیقت، انتظار می‌رود تولید درآمد از واردات/صادرات برنامه‌های آموزشی، بسیار رقابتی باشد و حضور تامین کنندگان جدید ممکن است بر روی موسسه‌های آموزش عالی غیرانتفاعی عمومی و خصوصی که در این حوزه فعال هستند، تاثیر گذارد(۲۰۹-۲۱۱).

یکی از حوزه‌های مهم و رو به رشد، دانشجویان خارجی است که با عنایت به جهانی شدن فعالیت‌ها و تسهیل جابه‌جایی‌های جمعیتی، در آینده نیز روند امیدوارکننده‌ای خواهد داشت. شواهد آماری در رابطه با این پدیده، در جدول زیر آمده است؛ همانگونه که ملاحظه می‌شود، در سال ۱۹۹۸، حدود ۱/۴ میلیون دانشجوی خارجی در کشورهای عضو سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه مشغول به تحصیل بوده‌اند. نکته جالب توجه این است که طی سال‌های ۲۰۰۳-۱۹۹۸ تعداد دانشجویان حدود ۵۰ درصد (یعنی ۸/۳ درصد رشد در سال) افزایش داشته که بدون شک، این میزان افزایش، یک تحول جدی محسوب می‌شود. چنانچه منابع مالی به ازای هر دانشجو حدود ۲۵ هزار دلار آمریکا در سال در نظر گرفته شود، حجم منابع مالی تخصیص داده شده به آموزش عالی فقط از ناحیه این بخش از دانشجویان خارجی در هر یک از سال‌های مزبور، بین ۳۳ تا ۵۰ میلیارد دلار خواهد بود. با در نظر گرفتن دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های خارجی با روش آموزش از راه دور یا آموزش مجازی، و همچنین با در نظر گرفتن دانشجویان خارجی در سایر کشورها، بدون شک مرادفات مالی از ناحیه‌ی آموزش عالی بین‌المللی به طور چشم‌گیری بیشتر از ارقام گزارش شده خواهد بود(نادری، ۱۳۸۸: ۱۲۶).

دانشجو	۱۹۹۸	۲۰۰۰	۲۰۰۱	۲۰۰۲	۲۰۰۳	متوسط رشد
تعداد(هزار نفر)	۱۳۲۷	۱۵۲۳	۱۵۳۹	۱۷۸۱	۱۹۷۶	۸/۲۹
شاخص	۱/۰	۱/۱۵	۱/۱۶	۱/۳۴	۱/۴۹	۸/۲۰

جدول ۱. دانشجویان خارجی ثبت نام کرده در کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه
 ماخذ: سازمان همکاری و توسعه(۲۰۰۶). آموزش در یک نگاه و توسعه(آمزش در یک نگاه سال ۲۰۰۵)

1. Levy
2. Media Companies
3. Corporate University

قاهری (۱۳۸۴) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی میزان تاثیر ارتباطات بین‌المللی آموزش عالی در برنامه‌های درسی آن از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران و متخصصان برنامه‌ریزی» به بررسی تاثیر ارتباطات بین‌المللی آموزش عالی در عناصر چهارگانه برنامه درسی (محتوا، روش‌های تدریس، روش‌های ارزشیابی از آموخته‌های دانشجویان و تجهیزات) از دیدگاه دو گروه مزبور پرداخته است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که درباره تاثیر ارتباطات بین‌المللی آموزش عالی در برنامه‌های درسی آن از دیدگاه دو گروه مزبور نتایج متفاوتی میان نظرات دو گروه وجود نداشت و هر دو گروه در پاسخ به سوالات کلی و سوالات جزئی پژوهش معتقد بودند که ارتباطات بین‌المللی آموزش عالی در برنامه‌های درسی آن تاثیر کمی داشته است. اما نتایج حاصله نشان می‌دهد که هر دو گروه معتقد بودند افزایش ارتباطات بین‌المللی آموزش عالی در عناصر چهارگانه برنامه درسی تاثیر بسیار خواهد داشت و تغییرات محتوا از لحاظ توجه بیشتر به آموزش زبان‌های خارجه، پرورش مهارت‌های ارتباطی، آموزش اینترنت و استفاده از تکنولوژی، پرورش مهارت‌های پژوهشی، شناساندن فرهنگ‌های مختلف به دانشجویان، توجه به مسائل جهانی از طریق استفاده از رویکرد تلفیقی بین‌رشته‌ای و چند رشته‌ای؛ در عنصر روش‌های تدریس، توجه بیشتر به روش‌های کارگروهی، روش‌های تدریس انفرادی و روش‌های یادگیری اکتشافی؛ در روش ارزشیابی از آموخته‌ها دانشجویان، توجه بیشتر به استفاده از روش تکوینی، استفاده از پرسش و پاسخ شفاهی خصوصا در رابطه با دانشجویان خارجی و توجه بیشتر نسبت به در نظر گرفتن گزارش‌ها، مقاله‌ها و محصولات تولید شده توسط دانشجویان در امر ارزشیابی از آنها و نهایتا در عنصر تجهیزات، توجه بیشتر نسبت به استفاده از شبکه‌های الکترونیکی، توجه بیشتر به استفاده از سالن‌های مباحثه الکترونیکی و به صورت آنلاین و توجه بیشتر نسبت به استفاده از فن‌آوری جدید نظیر پست الکترونیک و وب سایت، بسیار زیاد خواهد بود.

سیاه (۲۰۰۹) در پژوهشی با عنوان «بین‌المللی شدن آموزش عالی در ایران: مطالعه موردی نظر گروهی از اعضای هیات علمی»، با بررسی نظر جمعی از اعضای هیات علمی دانشگاه‌های ایران به این نتیجه دست‌یافته است که بین‌المللی شدن آموزش عالی نه تنها می‌تواند تاثیرات مثبت آموزشی، اقتصادی و صنعتی داشته باشد بلکه می‌تواند فهم متقابل ایران را از شریکان بین‌المللی خود افزایش دهد. آثار و نتایج بین‌المللی شدن آموزش عالی از دیدگاه متخصصین و محققین، در جدول ۲ توسط بوسترتم (۲۰۱۰: ۱۵۱-۱۵۰) در دو بعد نتایج مثبت و منفی ارائه شده است.

نتایج بالقوه مثبت بین‌المللی شدن

• افزایش مهارت‌های بین فرهنگی (Grunzweig & Rinehart, 2002)	• ظرفیت برای بکار بردن استانداردهای بین‌المللی (Knight, 2006)
• آموزش دیدن به عنوان شهروندسازی (de Wit, 2002)	• آگاهی از معنای ضمنی تصمیمات و اعمال (Leask, 2004)
• منبع تامین مالی سیستم‌های آموزشی ملی (Tremblay, 2005)	• فرصت‌هایی برای جذب مغزها (Green, Eckle, & Barblan, 2002)
• جبران نمودن کمبود مهارت‌ها (Tremblay, 2005)	• افزایش همبستگی بین‌المللی (Knight, 2006)
• بهبود کیفیت تحصیلی (Knight, 2006)	• ایجاد ابتکاراتی در تدوین برنامه، تدریس و پژوهش (Knight, 2006)
• رقابت (Tremblay, 2005)	• پرورش شهروندانی ملی و بین‌المللی (Knight, 2006)
• آگاهی و توانایی برای هماهنگ شدن با فرهنگ‌های مختلف (Leask, 2004)	• تنوع برنامه‌های آموزشی و مدارک تحصیلی (Knight, 2006)
• بهره‌وری، کسب درآمد و عواید مالیاتی (Knight, 2006)	• تقویت پژوهش و تولید علم (Knight, 2006)
• مشارکت در آموزش عالی (Tremblay, 2005)	• دسترسی به نظریات و پژوهش‌های جدید (Green, Eckle, & Barblan, 2002)
• انتقال فناوری (Tremblay, 2005)	• توسعه‌ی حرفه‌ای (Green et al., 2002)
• چشم‌انداز وسیع داشتن (Leask, 2004)	• پیمان‌نامه‌های جدید جهت ارائه‌ی برنامه‌ها و یا دوره‌های مطالعاتی ویژه (Green et al., 2002)
• شناخت بیشتر در مورد حوزه مورد مطالعه (Leask, 2004)	• گسترش پژوهش مبتنی بر بازار (Green et al., 2002)
• فهم بین فرهنگی روابط (Knight, 2006)	• شرکت‌های جذب شده به منطقه (Green et al., 2002)
• تنوع زبان‌ها و فرهنگ‌ها (de Wit, 2002)	• حمایت‌های جمعی و روابط متقابل (Green et al., 2002)

نتایج بالقوه منفی بین‌المللی شدن

- مطرح شدن مسئله‌ی فرار مغزها (Altbach & Teichler, 2001)
- راحت شدن قوانین مهاجرت (Knight, 2006)
- تعارض بین دانشگاه به عنوان یک سازمان (kerr, 1990)
- رقابت بین اعضای هیات علمی و گروه‌ها برای بدست آوردن منابع (Otten, 2003)
- همگن سازی برنامه درسی (Knight, 2006)
- از دست دادن هویت ملی و فرهنگی (Knight, 2006)
- استفاده بیش از حد از زبان انگلیسی به عنوان ابزار آموزش (Knight, 2006)
- تجاری سازی برنامه‌های آموزشی (Knight, 2006)
- افزایش مدرک‌های بی‌ارزش خارجی یا کاهش کیفیت تامین کنندگان (Knight, 2006)

جدول ۲. نتایج بین‌المللی شدن آموزش عالی

با توجه به اهمیت بهره‌مند شدن هرچه بیشتر از آثار و نتایج مثبت بین‌المللی شدن آموزش عالی و کاهش آثار منفی حاصل از این پدیده در اغلب کشورهای جهان برای هماهنگ کردن نظام های آموزش عالی و برنامه‌های دانشگاهی با نیازهای توسعه‌ای و تحولات بین‌المللی و جهانی، ارتقای کیفیت آموزش عالی در اولویت قرار گرفته است (بازرگان و اسحاقی، ۱۳۸۷: ۵۸). در آستانه قرن بیست و یکم تحولات و چالش‌هایی نظیر روند جهانی شدن، توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، اقتصاد مبتنی بر دانایی، تغییرات جمعیتی و همچنین افزایش کمی دانشجویان و کاهش بودجه سرانه آن‌ها و همچنین افزایش رقابت بین موسسه‌های آموزش عالی در سطح بین‌المللی، نیاز فزاینده برای تحرک و جابجایی نیروهای حرفه‌ای و متخصص بین کشورها و تقاضا برای پاسخ‌گویی بیشتر در جوامع بشری، موجب تاکید بیشتر بر ضرورت ساختارسازی و کارکرد ارزشیابی در نظام‌های آموزش عالی جهان شده است. از این رو اهتمام به ارزیابی مستمر آموزش عالی در کل و به‌ویژه ارزیابی فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه با توجه به اهمیت این مسئله در ارتقا کیفیت آموزش عالی، امری اجتناب ناپذیر است (نادری، ۱۳۸۹).

بین‌المللی شدن آموزش عالی و کیفیت در دانشگاه‌ها

تمام نظام‌های اجتماعی جهت حفظ و بقا خود و حفظ رقابت در دنیای متغیر امروزی ناگزیر از بهبود کیفیت هستند، چرا که کیفیت با توجه به نیازهای جامعه و مخاطب تعریف می‌شود. و این نیازها و تقاضاها همواره در حال تغییرند لذا لازم است جهت تطابق با آنها تمامی نظام‌ها به بهبود کیفیت خود بپردازند. در میان این نظام‌ها، نظام آموزش عالی از موقعیت ویژه‌ای برخوردار است، چرا که مخاطبان متعدد و متنوعی از محصولات و تولیدات این نظام بهره‌مند می‌شوند و این بیانگر این است که این نظام با حجم وسیعی از نیازها و تقاضا روبروست و بهبود و تضمین کیفیت در این نظام از اهمیت به‌سزایی برخوردار است (زین‌آبادی و دیگران، ۱۳۸۴: ۸۷).

افزایش تقاضا برای آموزش عالی از یک طرف و کاهش نسبی بودجه جهت تأمین هزینه‌های آن و نیز حرکت به سوی تجاری شدن آموزش عالی در مقیاس جهانی از طرف دیگر، ارزیابی کیفیت آموزش عالی و اعتبار سنجی آن را ضروری ساخته است به طوری که این امر در دانشگاه‌های سراسر جهان به چالشی اصلی تبدیل شده است (هودسن و تامسون^۱، ۲۰۰۳: ۳۸۱). با وجود چنین چالش‌هایی نظام آموزش عالی نمی‌تواند بطور مطلوب به ایفای مأموریت‌های خود بپردازد مگر اینکه بطور دائم کیفیت خود را مورد ارزیابی قرار داده و شرایط ارتقای آن را فراهم آورد (هی‌من^۲، ۱۹۹۵: ۲۰۳). کلارک^۳ (۱۹۹۵) راز موفقیت دانشگاه‌های برتر را در باور و اقدامات پیگیرانه برای دستیابی به تغییر و تحول عنوان کرده است (آراسته، ۱۳۸۷: ۳).

دانشگاه‌ها عقل منفصل جامعه هستند و از آنها انتظار می‌رود نقش راهبردی توسعه‌ی مبتنی بر دانایی را ایفا کنند. لازمه‌ی این امر آن است که آن‌ها بتوانند کیفیت عملکرد خود را رصد کنند و اعتبار خویش را به قضاوت عمومی برسانند (فراستخواه به نقل از طهماسبی؛ واحدی؛ توکلی مقدم، ۱۳۸۹: ۲۰۶). در دو دهه‌ی اخیر ارتقای کیفیت آموزش عالی به کانون توجه مدیران و برنامه‌ریزان آموزش عالی در اغلب کشورهای جهان تبدیل شده است. ارزیابی (ارزشیابی) به عنوان مولفه اصلی نظارت، نقش بسزایی در شناخت وضعیت موجود و تصمیم‌گیری در راستای برنامه‌ریزی و اجرای موثر فعالیت‌های دانشگاهی بر عهده دارد. ارزیابی در نهایت به دنبال بهبود عملکرد در ابعاد کمی و کیفی است (نادری، عبداللهی، ۱۳۸۹: ۱۸).

امروزه کیفیت آموزش یکی از مهم‌ترین عوامل در ارتقای سطح علمی جوامع می‌باشد. این عامل چه از بعد علمی و چه از بعد عملی قابل ملاحظه است. آینده‌ی یادگیرنده، آینده‌ی شغلی او و آینده کل کشور، در گرو آموزش صحیح می‌باشد. از بعد علمی باید گفت کیفیت آموزش یکی

1. Hodson & Thomas
2. Heiman
3. Clark

از موارد مهم در رتبه‌بندی دانشگاه‌ها است و در کنار دو عامل هزینه و زمان، به عنوان سه عامل اساسی مورد توجه دانشگاه‌ها و موسسه‌های آموزش عالی قرار دارد، اما کیفیت بیش از دو عامل دیگر مورد توجه جدی قرار گرفته است، چون اعتقاد بر این است که هزینه و بهره‌وری به نوعی تحت تاثیر عامل کیفیت قرار می‌گیرند. اگر کیفیت بهبود یابد، هزینه کاهش یافته و بهره‌وری افزایش می‌یابد. تضمین کیفیت آموزش عالی نیز بدون ارزیابی آن امکان‌پذیر نیست. ارزیابی کیفیت آموزش نه تنها یک موضوع علمی بلکه یک ضرورت می‌باشد، زیرا منجر به افزایش سطح علمی، کاهش هزینه‌ها و افزایش بهره‌وری دانشگاه‌ها می‌شود (طهماسبی؛ واحدی؛ توکلی مقدم، ۱۳۸۹: ۲۰۵).

از سویی دیگر همان‌طور که گفته شد بخش آموزش عالی همچنین با چالش‌ها، روندها و موضوعات جدیدی تحت تاثیر قرار گرفته است، مسائلی همچون خصوصی‌سازی، کاهش بودجه دولتی، فنون جدید پژوهش/یادگیری/ یاددهی، جهانی شدن، اقتصاد دانش‌بنیان، رقابت روز-افزون، و شکل‌های جدید همکاری. پاسخ موثر به این تاثیرات ارزیابی و تضمین کیفیت شناسایی شده است که به عنوان ابزاری کارآمد به بهبود ارتباط، کارایی و اثربخشی موسسه‌ها و برنامه‌های موسسه‌های آموزش عالی کمک می‌نماید. دلیل دیگری تاکید روز افزون بر رویکرد بازده-بنیان به آموزش است، که موجب علاقه روزافزون به شاخص‌های عملکرد شده است. در چنین وضعیتی، در ارتباط با این روند مصرف‌کنندگان محصول آموزش عالی (دانشجویان) به عنوان مراجع/ مشتری به دنبال کسب بهترین فرصت‌های آموزشی می‌گردند. در این میان شاخص‌های مربوط به کیفیت دانشگاه‌ها نیز در این سناریو نقش مهمی را ایفا می‌کنند (نایت، ۲۰۰۱: ۲۳۲).

بین‌المللی شدن آموزش عالی که در سال‌های اخیر به مفهوم گسترده‌تری تبدیل شده است از مفهومی که صرفاً به جابجایی دانشجویان مرتبط بود به مفهومی گسترده‌تر تبدیل شده است که دربرگیرنده اصلاح برنامه، بهبود کیفیت در آموزش و پژوهش، استفاده از تکنولوژی‌های جدید، مدیریت راهبردی در سطح موسسه و رقابت می‌باشد (ون در وند، بیرکنز و تیچلر^۱ به نقل از داویس^۲، ۲۰۰۳: ۵۲).

با توجه به تاثیرپذیری کیفیت فعالیت‌های دانشگاه از پدیده بین‌المللی شدن به نظر می‌رسد که مدیران ارشد دانشگاهی بنا به دلایل زیر تمایل دارند که فعالیت‌ها و برنامه‌های بین‌المللی را در جریان ارزیابی کیفیت فعالیت دانشگاه مورد نظر قرار دهند:

- بین‌المللی شدن آموزش عالی فرصت‌های مناسبی را برای پاسخ به بحران تامین بودجه موسسات آموزش عالی فراهم می‌نماید تا درآمد اضافه‌ای را از محل درآمدهای حاصل از هزینه دانشجویان خارجی، گزنت‌های پژوهشی، کسب منابع جدید درآمدهای بین‌المللی برخاسته از یادگیری الکترونیکی و یا ارائه خدمات مشاوره‌ی تخصصی بدست آورد.
- ضرورت توجه به شهرت و اعتبار جامع موسسه‌های آموزش عالی و برنامه‌های دانشگاهی
- پاسخ راهبردی به الزامات بیرونی نظیر آنچه که در اروپا یا فرآیند بلوگنا^۳ یا سیاست‌های بین‌المللی آموزش عالی، که ممکن است به تفکر مجدد بنیادی پیرامون تمام دوره‌های موسسه منجر شود.
- دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی را بر آن می‌دارد که در همه سطوح مدیریتی و اجرایی به صورت انتقادی درباره‌ی عملکردهای راهبردی خودش در حوزه‌ی بین‌المللی بازبینی انجام دهد و درباره چگونگی اصلاح و بهبود امور تصمیم‌گیری نماید،
- دریافت پیشنهادهای بهبود خارجی بی‌طرفانه و صادقانه از سلامت و کیفیت برنامه‌های آموزشی و سیستم‌های حمایتی،
- بازشناسی موفقیت‌های هم‌تایان و تعیین مقاصد راهبردی (داویس، ۲۰۰۳: ۵۴-۵۶).

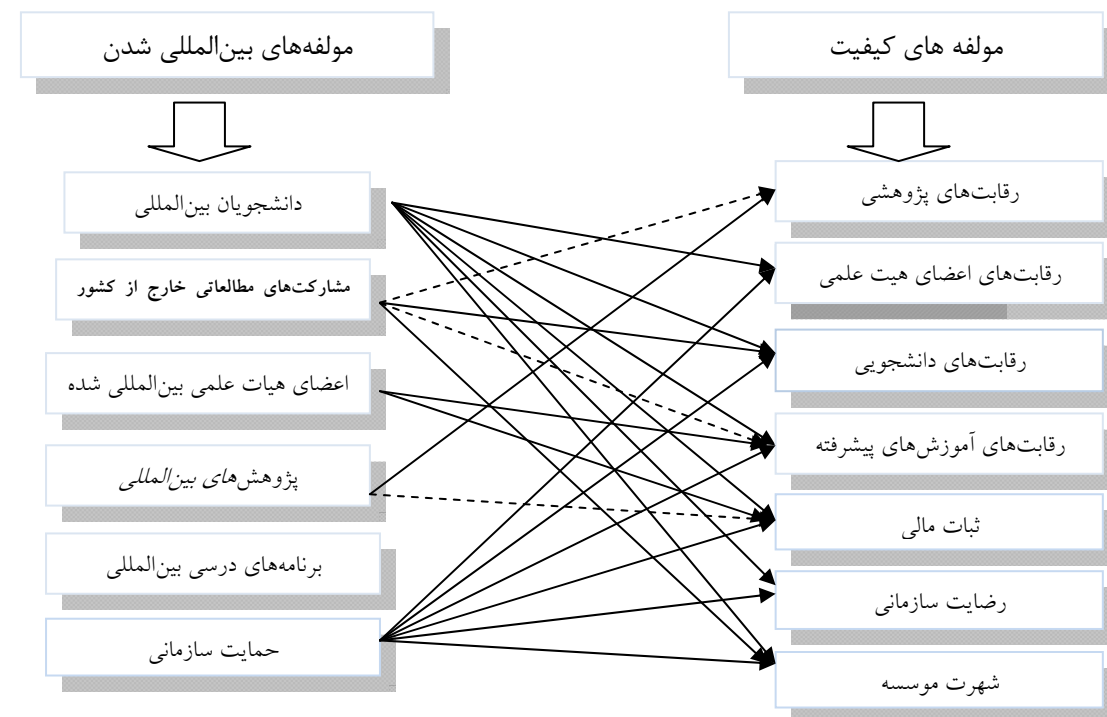
باو^۴ (۲۰۰۹) در پژوهشی با عنوان « رشد اعضای هیات علمی و بین‌المللی شدن پردیس: مطالعه‌ی موردی» نشان می‌دهد که تاثیر تدریس کوتاه مدت برون مرزی را بر بین‌المللی نمودن پردیس مبدا به لحاظ تدریس، پژوهش و خدمات را مورد بررسی قرار دهد. نتایج پژوهش وجود چنین ارتباطی را تایید نموده و نشان می‌دهد که اساتیدی که در برنامه‌ی مبادله‌ی فرهنگی چینی‌ها (CCEP) شرکت کرده‌اند، در بین‌المللی نمودن پردیس از طریق ایجاد دوره‌های جدید، جمع‌آوری داده‌ها برای پژوهش، تنظیم سبک‌های یادگیری، کار با دانشجویان بین‌المللی و هدایت نمودن برنامه‌ها و فعالیت‌ها بین‌المللی تاثیر دارند.

1. Van der Wende, Beerkens and Teichler
2. Davies
3. Bologna Process
- 4 Liangmei Bao

از جمله یافته‌های تام‌باسیا (۲۰۰۵) در پژوهشی با عنوان «بین‌المللی شدن آموزش عالی: مورد یک دانشگاه خصوصی-پژوهشی آمریکا» نشان می‌دهد که تلاش برای بین‌المللی کردن و حضور جهانی دانشگاه در عرصه جهانی به طور نزدیکی با فرآیند کنونی فعالیت‌ها افزایش وجهه و رتبه‌ی ملی و بین‌المللی موسسه گره خورده است. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که گروهی از ذینفعان دلایل آموزشی را برای بین‌المللی شدن مطرح می‌کنند و معتقد هستند که بین‌المللی شدن باعث بهبود کیفیت موسسه به‌طور کلی می‌شود. گروهی نیز مدعی هستند که دلایل اقتصادی از جمله ایجاد منابع درآمدی جدید برای دانشگاه موثر می‌باشد.

مطالعات تجربی‌ای که دو تن از پژوهشگران مؤسسه تکنولوژی جورجیا در سال ۲۰۰۳ انجام داده‌اند نشان می‌دهد که ارتباطات و همکاری‌های بین‌المللی بر میزان، نوع و کیفیت نوآوری‌ها و ابداعات علمی دانشگاهیان تأثیر می‌گذارد. بین‌المللی شدن باعث تشدید رقابت‌های دانشگاهی و ارتقای استانداردهای کیفیت آموزش می‌شود (فاضلی، ۱۳۸۳: ۱۹). همچنین موجب افزایش درک و شناخت بین فرهنگی، آشنایی دانشجویان بومی با مسائل بین‌المللی و ایجاد منابع درآمدی جدید است (نایت، ۲۰۰۳: ۸) و نیز در جهت تغییر روند فرار مغزها از کشورهای در حال توسعه بکار گرفته شود (فراسخواه، ۱۳۷۷: ۱۲۴). برای دانشگاه رسمیت و آوازه و توجه ملی و بین‌المللی به دنبال خواهد داشت. و باعث تشویق دانشجویان زیادتری می‌شود و همچنین مشارکت بین‌المللی اعضای یک دانشگاه را که شامل دانشجویان و استادان بین‌المللی می‌شود را افزایش می‌دهد (مستن‌هاوس^۳، ۱۹۹۹: ۲۰-۱۸).

نتایج پژوهش‌ها هم نشان می‌دهد که رابطه‌ی مثبتی بین بین‌المللی شدن و کیفیت آموزش عالی وجود دارد. و جانگ^۴ (۲۰۰۹) در پژوهشی با عنوان «تجزیه و تحلیل رابطه بین بین‌المللی شدن و کیفیت آموزش عالی» نشان می‌دهد که حضور دانشجویان خارجی تأثیر مثبتی بر همه متغیرهای کیفیت به غیر از رقابت‌های پژوهشی دارد. پژوهشگران و اعضای هیات علمی بین‌المللی تأثیر مهمی بر رقابت پیشرفته آموزش و پایداری مالی دارند. همچنین حمایت سازمانی برای بین‌المللی شدن نقش مهمی برای ارتقا کیفیت موسسه فراهم می‌نماید. اما برنامه درسی بین‌المللی بر روی هیچ یک از متغیرهای کیفیت تأثیر ندارد. در شکل ۳ روابط بین مولفه‌های کیفیت و مولفه‌های بین‌المللی نشان داده شده است در این شکل نمادهای خط‌چین نشان‌دهنده رابطه منفی است.

1. John Anthony Tambascia
2. Georgia Institute of Technology
3. Mestenhause
4. Ji-Yeung Jang

شکل ۳. روابط مولفه‌های کیفیت و بین‌المللی شدن آموزش عالی

تجربه ارزیابی مستمر نشان می‌دهد که برای استقرار نظام کیفیت آموزش عالی در یک کشور باید شش مرحله را دنبال کرد که عبارتند از :

۱. اندیشیدن درباره کیفیت.
۲. کسب تجربه اولیه.
۳. الگوپردازی درباره کیفیت و بومی کردن فرایند آن.
۴. اشاعه فرهنگ ارزیابی و ایجاد دلبستگی.
۵. ساختارسازی .
۶. استقرار نظام تضمین کیفیت (بازرگان، ۲۰۰۷ : ۲۰۸ - ۲۰۹).

در فرایند استقرار نظام تضمین کیفیت در آموزش عالی ایران از شش مرحله مورد نظر، چهار مرحله اندیشیدن، کسب تجربه اولیه، الگوپردازی درباره ارزیابی کیفیت، بومی کردن فرایند ارزیابی دنبال شده است اما هنوز اشاعه فرهنگ کیفیت (ایجاد دلبستگی) و سرانجام ساختارسازی محقق نشده است (بازرگان، ۱۳۸۶: ۱۴). بدیهی است که جهت برداشتن قدم‌هایی در راستای ساختارسازی برای ارزیابی کیفیت در دانشگاه‌ها نیاز است که بعد بین‌المللی آموزش عالی نیز مورد نظر قرار گیرد.

در همین راستا در داخل کشور هم پژوهش‌های چندی صورت گرفته است؛ بازرگان (۱۳۸۶) پژوهشی تحت عنوان « بررسی آموزش فراملی در ایران و پیشنهاد ساختار مناسب برای تضمین کیفیت آن» نشان می‌دهد که درونداها و فرآیندهای این نوع آموزش، که بیشتر به صورت برنامه‌های مشترک میان دانشگاه‌های خارج از ایران با دانشگاه‌های داخلی، برگزار می‌شود نشان دهنده وضعیت نسبتاً مطلوب این نوع برنامه‌های آموزشی است. اما برای رسیدن به وضعیت مطلوب راه نسبتاً طولانی باید پیموده شود. درباره برودادهای آموزش عالی فراملی در ایران، با توجه به در دسترس نبودن اطلاعات مربوط به اعتبارسنجی این دوره‌ها در کشور مبداء، درباره کیفیت آن‌ها اظهار نظر قطعی نمی‌توان به عمل آورد (بازرگان، ۱۳۸۶: ۱).

از سویی دیگر منتظر (۱۳۸۷) در مطالعه‌ای تطبیقی براساس سه رتبه بندی تایمز، شانگ‌های و وب سنجی به بررسی وضعیت رتبه بندی دانشگاه‌های برگزیده جهان و ایران پرداخته است. که مقایسه نشان می‌دهد هیچ یک از دانشگاه‌های ایرانی دارای جایگاه مناسبی در رتبه بندی‌های بین‌المللی نیستند. و هیچ یک از دانشگاه‌ها در رتبه بندی شانگ‌های حضور ندارند. علاوه بر این به جز دو دانشگاه تهران (مجموع دو دانشگاه تهران و علوم پزشکی تهران) و صنعتی شریف، هیچ دانشگاهی در رتبه بندی تایمز نیز حضور ندارند. امتیاز این دو دانشگاه در رتبه بندی سال ۲۰۰۷ به ترتیب برابر با ۱۹/۸ و ۲۲/۳ (از امتیاز ۱۰۰) است (منتظر، ۱۳۸۷: ۱۲۲). همچنین ارزیابی نسبی دانشگاه‌های منتخب ایران در ویژگی‌های دانشجویی، ساختار، بودجه، مراودات علمی بین‌المللی، منابع اطلاعاتی و برودادهای علمی دانشگاه‌ها نیز وضعیت مناسبی را نشان نمی‌دهد. با در نظر گرفتن نتایج این پژوهش‌ها و لزوم توجه جدی به پدیده بین‌المللی شدن آموزش عالی و با توجه به اینکه پژوهش‌های انجام شده حاکی از این است که بهبود کیفیت تنها از طریق ایجاد یک فرهنگ رشد مداوم و خود ارزیابی نهادینه خواهد شد (احمدی، ۱۳۸۸: ۷). نیاز است که با توجه به اهمیت نکات یاد شده لزوم پرداختن به این بعد مهم آموزش عالی در جریان فرآیندهای ارزیابی درونی و بیرونی کیفیت دانشگاه‌ها مورد نظر قرار گیرد تا زمینه‌ای جهت ترسیم یک چشم انداز راهبردی و مدیریتی و طراحی فرآیند مناسبی متشکل از مجموعه فعالیت‌های سازمانی برای دستیابی به اهداف تعیین شده جهت ارتقا فعالیت دانشگاه و موسسه‌های آموزش عالی فراهم شود.

پیشنهادات و نتیجه‌گیری

بعد بین‌المللی، آموزش عالی روزبه‌روز مهم‌تر، پیچیده‌تر و مبهم‌تر می‌شود. دلایل زیادی برای این تبدیلات و تحولات وجود دارد. عوامل اصلی به‌وجود آورنده‌ی تغییر را می‌توان در توسعه‌ی خدمات ارتباطی و اطلاعاتی پیشرفته، جابجایی روزافزون نیروی کار بین‌المللی، تاکید زیاد بر تجارت آزاد، تمرکز بر جامعه‌ی دانش‌بنیان، افزایش سطوح سرمایه‌گذاری خصوصی و کاهش حمایت‌های دولتی از بخش آموزش و یادگیری مادام‌العمر دانست (نایت، ۲۰۰۴: ۷-۵). مطالعات اخیر نشان می‌دهد که بخش آموزش عالی (به‌خصوص در دو دهه‌ی اخیر) خود را مواجه با

مسائل و فعالیت‌های بین‌المللی می‌بینند. این تمایل روزافزون به این معناست که، هم در جنبه‌ی ملی و هم در سطح موسسات دانشگاهی، اقدامات تاثیرگذاری در زمینه‌ی راهبردها، برنامه‌ها و زیرساخت‌های تحقق این هدف صورت می‌گیرد (نایت، ۲۰۰۱: ۵).

مقوله بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها از یک سو به سیاست‌گذاری راهبردی و درازمدت به‌منظور اقدامات مقتضی برای بهبود فعالیت‌های پژوهشی، آموزشی و خدماتی نیاز دارد و از طرفی برای بین‌المللی نمودن فعالیت‌های دانشگاه‌ها و ایجاد بستری پویا برای هماهنگی میان بخش‌های مختلف یک دانشگاه ضروری به نظر می‌رسد. به تعبیر دیگر، افزایش کمی و کیفی فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی تنها برای کسب جایگاهی ممتاز در عرصه‌های بین‌المللی کافی نیست، بلکه ترسیم یک چشم‌انداز راهبردی و مدیریتی و طراحی فرآیند مناسبی متشکل از مجموعه فعالیت‌های سازمانی برای دستیابی به اهداف تعیین شده نیز بسیار حیاتی است.

در سند چشم‌انداز کشور، ایران در سال ۱۴۰۴ در قالبی از تعامل سازنده و موثر در روابط بین‌الملل، برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری و متکی بر سهم منابع انسانی و سرمایه اجتماعی به تصویر کشیده شده است (رحمان‌سرشت به نقل از آراسته، سبحانی نژاد، همایی، ۱۳۸۷: ۴۸). در راستای تحقق این چشم‌انداز در بند «ب» ماده ۵۰ برنامه چهارم توسعه به منظور دسترسی به فرصت‌های برابر آموزشی و ارتقای پوشش جمعیت دانشجویی (نسبت جمعیت دانشجویی به جمعیت ۱۸ تا ۲۴ سال) به ۳۰٪ تا پایان برنامه چهارم، به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی اجازه داده می‌شود از طریق تنوع‌بخشی به شیوه‌های ارائه آموزش عالی از جمله برگزاری دوره‌های مشترک با دانشگاه‌های معتبر خارجی و دوره‌های خاص به این تقاضای اجتماعی پاسخ داده شود. از طرفی در بند «ز» ماده ۵۰ برنامه چهارم توسعه، وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف می‌شوند که به منظور ارتقاء توانمندی دانشگاه‌های مادر و مهم دولتی کشور در زمینه‌های آموزشی و پژوهشی درمقایسه با دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی برنامه‌ی ویژه‌ای تهیه و حداکثر تا پایان سال اول برنامه به تصویب هیأت وزیران برسانند (قانون برنامه چهارم توسعه، ۱۳۸۳).

با در نظر گرفتن موضوع بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها از یک سو به سیاست‌گذاری راهبردی و درازمدت به‌منظور اقدامات مقتضی برای بهبود فعالیت‌های پژوهشی، آموزشی و خدماتی نیاز دارد و از طرفی برای بین‌المللی نمودن فعالیت‌های دانشگاه‌ها، ایجاد بستری پویا برای هماهنگی میان بخش‌های مختلف یک دانشگاه ضروری به نظر می‌رسد. به تعبیر دیگر، افزایش کمی و کیفی فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی تنها برای کسب جایگاهی ممتاز در عرصه‌های بین‌المللی کافی نیست، بلکه ترسیم یک چشم‌انداز راهبردی و مدیریتی و طراحی فرآیند مناسبی متشکل از مجموعه فعالیت‌های سازمانی برای دستیابی به اهداف تعیین شده نیز بسیار حیاتی است. در راستای همین مسئله برای بهره‌مند شدن هرچه بیشتر از آثار و نتایج بین‌المللی شدن پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

- توجه به بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها بر اساس اولویت‌های کشور، برنامه ریزی راهبردی برای بین‌المللی کردن دانشگاه‌ها، مشارکت فعالانه هیئت علمی، به رسمیت شناختن بعد بین‌المللی در بیان رسالت و دستورالعمل‌های دانشگاه؛
- برای دست یافتن دانشگاه‌های ایرانی به رشد مطلوب و مورد نظر پیشنهاد می‌شود جایگاه دانشگاه‌های کشورهای شرق آسیا (به عنوان حالت میانجی و در درجه بعد جایگاه دانشگاه‌های برتر دنیا (حالت مطلوب) مورد توجه قرار گیرد؛
- توجه به بعد بین‌المللی در سیاست‌گذاری‌ها، تخصیص بودجه، ایجاد ساختارهای سازمانی مناسب، و ایجاد سیستم‌های (رسمی و غیر رسمی) برای برقراری ارتباط و همکاری‌های بین‌المللی؛
- بکارگیری و انتخاب رویه‌هایی که تخصص‌های بین‌المللی را به رسمیت بشناسد، بکارگیری سیاست‌های پاداش‌دهی و ارتقا در تقویت مشارکت اعضای هیئت علمی و کارکنان در فعالیت‌های بین‌المللی، فعالیت‌های توسعه‌ی حرفه‌ای اعضای هیئت علمی، حمایت از مأموریت‌های بین‌المللی و فرصت‌های مطالعاتی؛
- حمایت از برنامه‌های تبادل دانشجو، مطالعه زبان خارجی، برنامه درسی بین‌المللی شده، مطالعات منطقه‌ای و موضوعی، کار یا مطالعه در خارج از کشور، فرآیند تدریس و یادگیری، آموزش بین فرهنگی، برنامه‌های جایجایی اعضای هیات علمی/کارکنان، دیدارهای اساتید و پژوهشگران، مدارک مشترک، ارتباط بین برنامه‌های تحصیلی و راهبردهای دیگر؛
- ایجاد مراکز منطقه‌ای و تخصصی، اجرای پروژه‌های پژوهشی مشترک با دانشگاه‌های داخلی، برگزاری کنفرانس‌ها و سمینارهای بین‌المللی، افزایش مقاله‌ها و نوشته‌ها به زبان‌های بین‌المللی، همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی؛
- عرضه و تقاضای رشته‌های دانشگاهی ایران در سطح منطقه و جهان به عنوان لازمه مطرح شدن کیفیت در مباحث بین‌المللی شدن دانشگاه‌های ایران مورد توجه قرار گیرد.
- ایجاد انجمن‌های علمی بین‌المللی، رصد فعالیت‌های بین‌المللی و بین‌فرهنگی دانشگاه‌ها، ارتباط با گروه‌های فرهنگی و نژادی در سایر کشورها؛

- حمایت از خدمات دانشگاهی نظیر پذیرش دانشجو، ثبت نام، وام‌های دانشجویی و دانش‌آموختگان و فناوری اطلاعات، کتابخانه، تدریس و یادگیری، بهبود برنامه‌های درسی، آموزش هیئت علمی و کارکنان، ارائه خدمات حمایتی از دانشجویان ورودی (به کشور) و خروجی (از کشور)، برنامه‌های آشناسازی، مشاوره، آموزش بین فرهنگی و برگزاری برخی از کلاس‌ها به زبان انگلیسی؛
- نهادینه نمودن فرهنگ سازمانی با رویکرد بین‌المللی؛ برای ایجاد چنین فرهنگی نیاز است که در مرحله آغاز تغییرات بی‌ثباتی دانشگاه به دلیل ترس از تغییر سازمانی و مقاومت اعضای هیات علمی در مورد برنامه‌های درسی و سایر برنامه‌های هیات اجرایی مورد نظارت مستمر قرار گرفته و به نحو مقتضی توسط مسئولین کنترل شود؛
- شناسایی و اقدام جهت رفع موانع احتمالی بین‌المللی شدن در کشور؛ موانعی همچون نبود تمایل سیاسی واقعی، موانع قانونی، نظام آموزشی بسیار متمرکز، ساختارهای بوروکراتیک و غیر منعطف دانشگاهی، تاکید زیاد بر روش‌های تدریس سنتی، منابع مالی ناکافی، تسهیلات و امکانات فرسوده و نامناسب، قابلیت نداشتن در استفاده از زبان‌های شناخته شده بین‌المللی (مانند انگلیسی)، مدیریت ضعیف، فقدان کارکنان متخصص و حرفه‌ای؛
- ایجاد سیستم‌های بازبینی کیفیت فعالیت‌های مربوط به بین‌المللی شدن در سطح دانشگاه، دانشکده و گروه ؛
- و در نهایت پیشنهاد می‌شود بعد بین‌المللی شدن آموزش عالی از طریق افزودن مولفه‌ها و نشانگرهای ویژه‌ای پیرامون دانشجویان، همکاری‌های پژوهشی و برگزاری دوره‌های مشترک بین‌المللی و... در جریان فرآیندهای ارزیابی درونی و بیرونی دانشگاه‌ها مورد ملاحظه قرار گیرد تا به واسطه انجام یک ارزیابی جامع و کامل از فعالیت‌ها و فرآیندهای دانشگاهی، زمینه‌ای جهت ترسیم یک چشم‌انداز جامع راهبردی و مدیریتی فراهم شود تا از این طریق گام‌های موثری جهت ارتقا کیفیت فعالیت‌های دانشگاه‌ها و موسسه‌های آموزش عالی برداشته شود.

فهرست منابع

منابع فارسی:

- احمدی. اعظم ، (۱۳۸۸) ، بررسی رابطه میان ویژگی‌های سازمانی و اجرای ارزیابی درونی در گروه‌های آموزشی دانشگاه تهران ، پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی آموزشی ، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران
- آراسته، حمیدرضا (۱۳۸۷). ضرورت بکارگیری شیوه های نوین رهبری در میان رؤسای دانشگاه‌های کشور ، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی ، شماره ۵۰ ، صص ۱۷- ۱
- آراسته، حمیدرضا؛ سبحانی نژاد، مهدی؛ همایی، رضا (۱۳۸۷). وضعیت دانشگاه‌های شهر تهران در عصر جهانی شدن از دیدگاه دانشجویان، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ۵۰، صص ۶۶- ۴۷
- بازرگان، عباس (۱۳۸۸). ظرفیت سازی برای تضمین کیفیت آموزش مهندسی در ایران، ضرورت ملی و فرصت‌سازی برای عرضه آموزش مهندسی فراملی، فصلنامه آموزش مهندسی ایران سال یازدهم، شماره ۸۳، صص ۳۸-۲۹
- بازرگان، عباس (۱۳۸۶). بررسی آموزش فرا ملی در ایران و پیشنهاد ساختار مناسب برای تضمین کیفیت آن، موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی.
- بازرگان . عباس ، اسحاقی . فاخته ، (۱۳۸۷) ، تحلیل فرایند هدف گذاری در ارزیابی درونی کیفیت گروه‌های آموزشی دانشگاهی : مطالعه موردی ، مطالعات به جهانی شدن و روندهای جهانی در تحولات آموزش عالی و وضعیت آموزش عالی ایران ، فصلنامه علوم اجتماعی ، شماره تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد ، شماره ۳۳ ، صص ۷۲- ۵۷ .
- بازرگان، عباس؛ عامری، رضا (۱۳۸۹). نگاهی دیگر به ساختار سازمانی مناسب برای ارزیابی کیفیت در سطوح دانشگاهی و نظام آموزش عالی کشور. مجموعه مقالات چهارمین همایش ارزیابی درونی کیفیت در نظام دانشگاهی تهران: موسسه انتشارات دانشگاه تهران، صص ۱۵-۵
- بزرگمهری، مجید (۱۳۸۳): بین المللی شدن آموزش عالی، گزینه مناسب در قبال موج جهانی شدن. در مجموعه مقالات همایش آموزش عالی و توسعه پایدار. (جلد دوم، ۱۶-۳). کیوانی، جعفر؛ آراسته، حمیدرضا. تهران: موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی و انتشارات فرهنگ دهخدا
- جاودانی ، حمید ، (۱۳۸۸) ، جهانی شدن و آموزش عالی ، گسست میان نظریه تا کنش : راهبردهایی نوین برای توسعه آموزش عالی ، تهران ، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی ، شماره ۵۳ ، صص ۱۳۱- ۱۰۷ .
- زین آبادی . حسن رضا ، کیامنش . علیرضا ، فرزاد . ولی اله ، (۱۳۸۴) ، ارزیابی درونی کیفیت گروه مشاوره و راهنمایی دانشگاه تربیت معلم تهران به منظور پیشنهاد الگویی جهت بهبود کیفیت و حرکت در جهت اعتبار بخشی گروه‌های مشاوره و راهنمایی کشور ، فصلنامه تازه ها و پژوهش‌های مشاوره ، جلد ۴ ، شماره ۱۵ .

شرقی، عبدالعلی (۱۳۸۳). ارتباطات بین المللی و توسعه علمی. در دایره‌المعارف آموزش عالی. (جلد اول، ۱۸۶-۱۸۹). قورچیان، نادر قلی؛ آراسته، حمیدرضا؛ جعفری، پروش. تهران: بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی

طهماسبی، حمزه‌امین؛ واحدی، اشکان؛ توکلی مقدم، رضا (۱۳۸۹). چالش‌ها و راهبردهای ارزیابی گروه‌های آموزشی در راستای بهبود کیفیت و توسعه علمی کشور، چهارمین همایش ارزیابی درونی کیفیت در نظام دانشگاهی. تهران: موسسه انتشارات دانشگاه تهران، ۲۰۵-۲۱۷

گزارش ملی آموزش عالی ایران (۱۳۸۷). موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.

فرستخواه، مقصود، (۱۳۷۷)، آموزش عالی در آستانه قرن بیست و یکم (گزارشی از کنفرانس جهانی آموزش عالی - ۱۹۹۸)، با همکاری احمد کبریایی، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ۱۷، صص ۱۲۹-۱۱۹.

قانون برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۸_۱۳۸۴). مصوب ۸۳/۶/۱۱ مجلس شورای اسلامی

قاهری، راضیه، (۱۳۸۴)، بررسی میزان تأثیر ارتباطات بین المللی آموزش عالی در برنامه های درسی آن از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاههای دولتی شهر تهران و متخصصان برنامه ریزی درسی، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی درسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی

نادری، ابوالقاسم؛ عبداللهی، حسین (۱۳۸۹). کارایی و اثربخشی ارزیابی کیفیت گروه‌های آموزشی دانشگاهی: چالش‌ها و چشم‌اندازها، مجموعه مقالات چهارمین همایش ارزیابی درونی کیفیت در نظام دانشگاهی. تهران: موسسه انتشارات دانشگاه تهران، صص ۳۴-۱۷

نادری، ابوالقاسم (۱۳۸۸). مالیه آموزش. تهران: دانشگاه تهران. موسسه انتشارات

منتظر، غلامعلی (۱۳۸۷). مکتب و مکان دانشگاه (کنکاشی در جایگاه علمی دانشگاه‌های برگزیده ایران و جهان). تهران: مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور.

وب سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری <http://www.msrt.ir>

منابع انگلیسی:

- Altbach, G. Philip, Teichler, Ulrich, (2001), Internationalization and Exchanges in a Globalized University, Journal of Studies in International Education, Vol. 5, No.1, pp. 5 - 25.
- Bazargan, Abbas, (2007), Problems of organizing and reporting in internal and external evaluation indeveloping, countria the case of Iran, Quality in higher education, Vol.13, No. 3, pp. 207 - 214
- Bao, Liangme (2009). Faculty Development and Campus Internationalization A Case Study. Doctoral dissertation. Drake University. [Available from ProQuest Dissertations & Theses database. (UMI No. : 3385440)]
- Bostrom, Cheryl A. (2010). Diffusion of Internationalization in Turkish Higher Education. Journal of Studies in International Education, 14, 143-160.
- Bendriss, Rachid (2007). Internationalization efforts at state universities in Florida. Doctoral dissertation the University of Central Florida, Orlando, Florida [Available from ProQuest Dissertations & Theses database. (UMI No. 3377799)]
- Childress, Lisa K. (2009). Internationalization Plans for Higher Education Institutions. Journal of Studies in International Education, 13, 289-309.
- Damme, Van. Dirk, (2001), Quality Issues in the Internationalization of Higher Education, Higher Education, Vol. 41, pp. 415 - 441.
- Gaalen, Adinda van (2009). Developing a tool for mapping internationalisation: a case study. (77- 91). Measuring success in the internationalisation of higher education Measuring success in the internationalisation of higher education. Edited by Hans de Wit: Published by the European Association for International Education (EAIE).
- Davies, John L (2003). International Reviews. In Internationalisation and Quality in south African Universities. Edited by Michael Smout
- Heiman, R.L, (1995), TQM IN Higher Education, the Quality Book.
- Jang, Ji-Yeung (2009). Analysis of the Relationship between Internationalization and the Quality of Higher Education. Doctoral dissertation. The University of OF MINNESOTA [Available from ProQuest Dissertations & Theses database. (UMI No. 3349779)]
- Knight Jane N. (2001). Monitoring the Quality and Progress of Internationalization. Journal of Studies in International Education, 5, 228-243.
- Knight, Jane N. (2004) Internationalization Remodeled: Definitions, Approaches, and Rationales. Journal of Studies in International Education, 8, 5-31.
- Knight, Jane N. (2006). CROSSBORDER EDUCATION: AN ANALYTICAL FRAMEWORK FOR PROGRAM AND PROVIDER MOBILITY J.C. Smart (ed.), Higher Education: Handbook of Theory and Research, Vol. XXI, Springer :345-395.
- Knight, Jane N. (2007). INTERNATIONALIZATION: CONCEPTS, COMPLEXITIES AND CHALLENGES. James J.F. Forest and Philip G. Altbach (eds.), International Handbook of Higher Education, knight, Springer: 207-227.

- Siah ,Farah(2009). Internationalization of higher education in Iran: An interpretive case study of perceptions of a selected group of university professors. Doctoral dissertation. University of Hawai'i at Manoa [Available from ProQuest Dissertations & Theses database. (UMI No. 3367926)]
- OECD (2010). Education at a Glance. OECD: Paris.
- Qiang, Zha (2003). Internationalization of Higher Education: toward a conceptual framework. Policy Future in Education.1 (2)248-270.
- Mestenhause ,Josef A , (1999) , Reforming the Higher Education Curriculum , Internationalizing the Campus , Continuig Higher Education Review , Vol 63 .
- Tambascia, John Anthony(2005). Internationalization of Higher Education: A Case Study of a private U.S. Research University. Doctoral Dissertation. University of Southern California. [Available from PtoQuest Dissertation &Theses database(UMI No: 3219855).
- Watabe, Yuki (2010). Japanese Approaches to Organizational Internationalization of Universities: A Case Study of Three National University Corporations. Doctoral dissertation. The University of Minnesota. [Available from ProQuest Dissertations & Theses database. (UMI No. 3403428)]